

Het zal niemand ontgaan zijn dat vinyl inmiddels als een feniks uit de as herrijst. In 2008 zijn er volgens een bron in totaal 1,88 miljoen platen verkocht. Een toename van 89% ten opzichte van 2007, die tevens de verkoop van platenspelers omhoog trekt. Nog los van de heruitgaven, zijn diverse artiesten ermee begonnen hun huidige muziek naast de cd, weer op de zwarte schijf uit te brengen. Veel jonge consumenten zien de grammofoonplaat dan ook als een waar collectors' item.

Opvallende verschillen in weergave

VINYLPERSINGEN

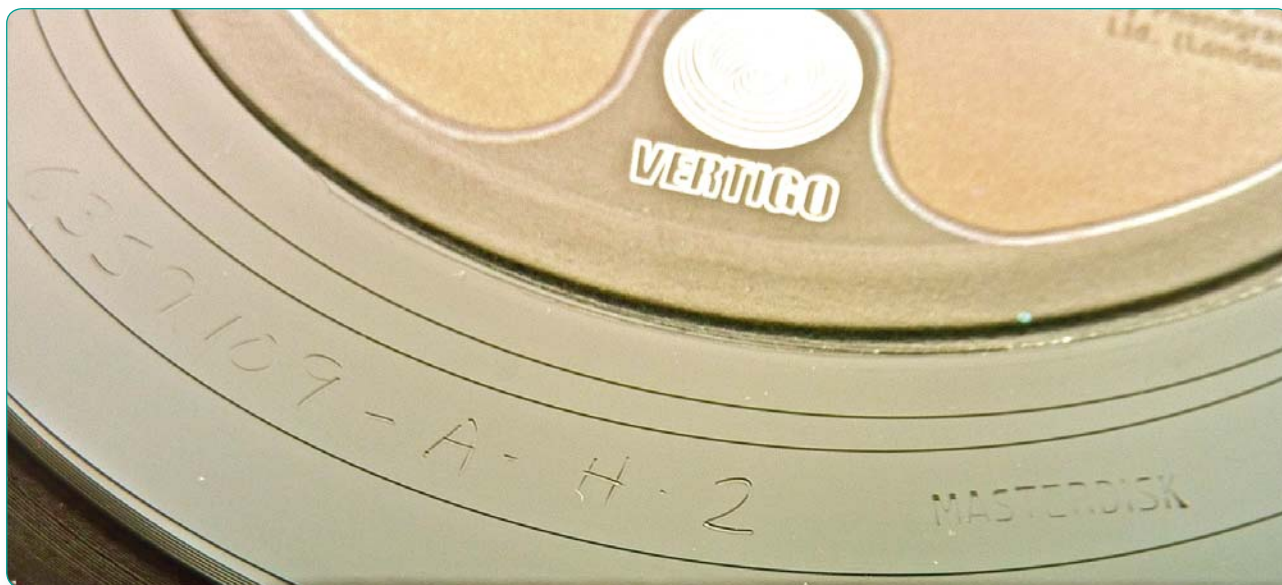
Bovendien is daar nog de tweedehands markt die zich niet in cijfers laat vangen. Liefhebbers en verzamelaars lopen antiquariaten, kringloopwinkels en beurzen af en surfen naar Marktplaats, eBay en vinylaanbieders op het net, om de platenverzameling (alsnog) compleet te maken. Deze zoektocht is voor velen al een leuke bezigheid op zichzelf. Er is echter voor de ontketende audiofiel nog

een extra reden voor deze jacht op het zwarte goud. En dat zijn de opvallende verschillen in weergave tussen de persingen. Men zou het kunnen zien als een voordelige, maar interessante manier om de klankbalans van een installatie te tunen. Iets dat alleen met vinyl kan.

Verschil

De ear-opener kwam toen ik de Neder-

landse persing van Genesis' 'Foxtrot' in handen kreeg. Ik had tot dat moment een Duits exemplaar en me nauwelijks verdiept in de verschillen. De B kant klonk wel aardig en ofschoon er iets aan glans scheen te ontbreken, was er wel te leven met de weergave. Waar ik me aan stoorde, was een allesoverheersende matheid op kant A. Het leek of dat er een deken over de speakers lag. En ik

RECHTS HET STEMPEL VAN MASTERDISK WAAR BOB LUDWIG WERKTE VOOR HIJ ZIJN EIGEN MASTERINGSBEDRIJF OPZETTE.

GERESTAUREERDE KISEKI PURPLE HEART

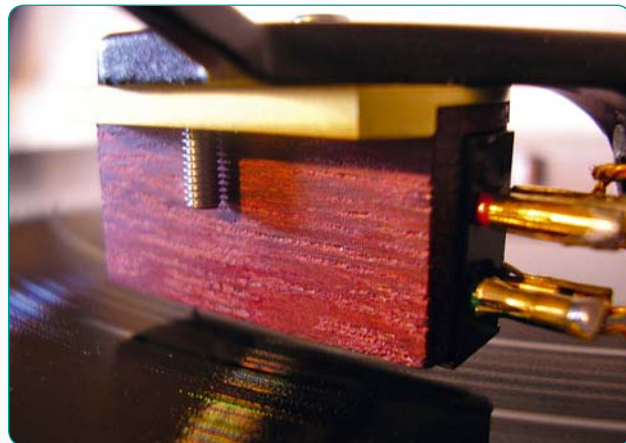
geloof toch niet dat dat alleen te verklaren valt uit het feit dat mijn exemplaar mogelijk als een van de laatste uit een versleten matrijs kwam. Evenmin denk ik dat het een bewuste keuze was van de technici. Het wijkt immers teveel af van kant A. Hoe dan ook: toen ik de Nederlandse persing opzette, wist ik niet wat ik hoorde. De deken was weg, er was kleur, spanning en openheid.

Iets dergelijks heb ik met 'The Story of I' van Patrick Moraz ervaren. Ook dit was een Duits exemplaar die maar niet kon boeien; alles zat dicht. Na een aantal jaren liep ik tegen een Amerikaanse persing aan. Reeds bij het Hitchcock achtige openingsakkoord, was het een dramatisch verschil. Dit was ineens Moraz on steroids. De Engelse persing is overigens van een vergelijkbare kwaliteit.

Doorslaggevend

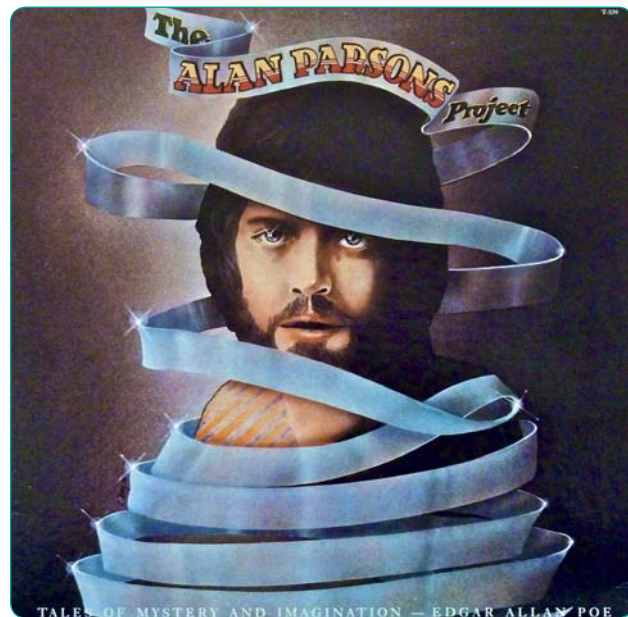
Moeten we dan maar alle Duitse persingen laten liggen? Neen. Mijn Duitse 'Selling England by the Pound', dient - samen met de laatste Virgin remaster - nog steeds als de toetssteen. Echter, het klankverschil zit hem niet zozeer in het land van herkomst. Het gebruikte masteringsbedrijf is doorslaggevend. Die informatie vinden we echter op een minder voor de hand liggende plaats, dan de platenhoes en het label. En wel op het vinyl zelf. Om precies te zijn in de 'dead wax', zoals de Engelsen dat zo mooi zeggen. Regelmatig zien we namen als Alsdorf, Capitol, Masterdisc, Soundclinic, Sterling, Strawberry, TML, Townhouse enz. gestempeld tussen de uitloopgroeven. En veelal nog met een persoonlijke handtekening van de cutting- en/of masteringsengineer. Dit is veelzeggend omdat we toch mogen aannemen dat als een technicus uit naam van het bedrijf zijn handtekening plaatst in een product, hij volledig overtuigd is van het eindresultaat. Enkele zeer gelauwerde masteringsengineers zijn bijvoorbeeld, Bob Ludwig, Doug Sax, en Bernie Grundman.

Bovendien kan er - nog los van de kwaliteit van de gebruikte apparatuur - tijdens het masteringsproces tot op zekere hoogte nog equalizing worden toegepast en het ligt voor de hand dat iedere engineer daarin zijn eigen visie heeft. Verder herkennen we een Amerikaanse master vaak ook aan de vol gesneden plaatkant, waardoor er meer ruimte voor de groeven is. Het snijden van platen krijgt hierdoor iets ambachtelijks. Het heeft iets weg van een gilde. Deze kleine masteringsbe-

drijfjes hadden een goede reden om vakwerk af te leveren. En precies die zoektocht is dus de moeite waard.

Ik zal nooit vergeten dat ik bij een goede vriend het verschil hoorde tussen twee Amerikaanse persingen van Alan Parsons 'Edgar Allan Poe'. Mijn exemplaar was gemastered bij TML,

EEN AMERIKAANS EN EUROPEES EXEMPLAAR VAN ALAN PARSONS EDGAR ALLAN POE.

die van hem bij Sterling. Het verschil in klank was weinig minder dan verbijsterend. De TML leek meer sublaag te hebben en ontblootte een breder stereo beeld. Grote of op zijn minst hoorbare verschillen waren er ook tussen de diverse U.S. exemplaren die ik had van Peter Gabriels derde soloalbum; officieus 'Melt' genoemd. Het ging om een vergelijking tussen een Soundclinic en een Sterling. Dit zijn uiteraard slechts enkele voorbeelden, maar de lezer zal begrijpen dat we het gehele blad hiermee vol zouden kunnen schrijven.

Niet duidelijk

Het komt ook regelmatig voor dat Nederlandse persingen een Amerikaanse master laten zien. Op het label staat dan dat hij in Nederland geperst is, maar de deadwax openbaart een Amerikaans masteringsbedrijf. Veel AM's hebben dat. De Gino Vannelli's zijn daarvoor een goed voorbeeld. De kwaliteit van het gebruikte vinyl zou dan het verschil maken tussen de echte Amerikaanse persing en de Nederlandse met Amerikaanse master.

Wat we ook vaak zien is dat voor één kant een Amerikaanse master is gebruikt en voor de andere kant niet; dus een 'gewone' Europese master, zichtbaar door een eenvoudig productiestempel. In dat geval is dus niet duidelijk waar de mastering is gedaan. Meestal zal deze kant dan ook op zijn minst anders klinken. Doorgaans klinken Europese masters vlakker, saaier en minder uitgesproken. Zo was de Nederlandse persing van Brand X' Masques zodanig belabberd, dat ik die niet eens in mijn schaduw collectie wilde houden. Maar er zijn prettige uitzonderingen zoals de eerder besproken Nederlandse 'Foxtrot' van Genesis. De grote variabele die we uiteraard niet kunnen uitsluiten, is en blijft dat we niet kunnen weten of een exemplaar stamt uit het begin of eind van een run. Heb je het laatste exemplaar van de inmiddels versleten matrijs, dan heb je pech.

Smullen

In de tussentijd zijn er nu ook audiobedrijven die de rechten van de oorspron-

RECHTS ZIEN WE WAT FLAUWTJES HET STEMPEL VAN TML IN DE UITLOOPGROEF VAN EDGAR ALLAN POE.

kelijke maatschappijen hebben gekocht. Clearaudio bijvoorbeeld heeft diverse items van Deutsche Grammophon, heruitgegeven op 180 gram kwaliteitsvinyl. Veelal gaat het dan om titels die oorspronkelijk al behoorlijk goed klonken. Echte masteringbedrijven zoals het overbekende Mobile Fidelity Sound Lab is er al een hele tijd. Dit legendarische label heeft een schier oneindige lijst met titels, die in de meeste gevallen ook echte verbeteringen waren ten opzichte van de oorspronkelijke uitgaven: beter vinyl, betere mastering enz. Maar ook Classic Records timmert nu goed aan de weg en heeft de laatste tijd behoorlijk wat titels uitgebracht op 180 en 200 gram kwaliteitsvinyl; soms zelfs op 45 toeren. Recentelijk zijn er bijvoorbeeld een aantal items van Peter Gabriel reis-

sued met dat toerental op vier plaatkanten blank vinyl.

Dat is om te smullen, maar voordat wij vele tientallen euro's uitgeven aan nieuwe heruitgaven, is het wellicht goed eens te inventariseren wat er tweedehands nog te krijgen is. Zoals we gezien hebben is daar veel winst in te halen. Uiteindelijk gaat het erom die klanksignatuur in onze audioset te bereiken, die ons het best bevalt. Of dat men nu enkele tientallen euro's uitgeeft voor een hagelnieuwe heruitgave of een tweedehands exemplaar voor kringlooprijzen, maakt - zeker in deze tijd - een groot verschil. Hoe dan ook, vinyl houdt ons bezig tot aan het gaatje...

Emile Stoffels

► END

